

А ти знаєш, як голосувати?

або За якими правилами відбуватимуться місцеві вибори

З давніх-давен в українців існує прикмета: якщо в місті різко зменшилася кількість комерційної реклами, а її замінили обличчя політиків – не за горами вибори. Схоже спостерігаємо останні два місяці. З усіх білбордів, сітілайтів, плакатів, листівок, газет і календариків на українців дивляться відомі й невідомі політики, обіцяють зміни на краще і промовисто закликають проголосувати саме за них. Як і всі прикмети, перевірені часом, згадана також діє. 25 жовтня в Україні відбудуться чергові місцеві вибори. Нам доведеться обрати нових мерів, голів селищних та сільських рад, депутатів обл-, рай-, міськ-, сільських і селищних рад. І усе б нічого, не вперше ж, але цього разу багато що буде коли й не по-новому, то по-іншому.

4

14 липня цього року Верховна Рада України ухвалила новий Закон «Про місцеві вибори», відповідно до якого й відбуватимуться виборчі перегони й голосування, призначене на останню неділю жовтня. Дебати навколо цього акта точилися в кулуарах парламенту та «під куполом» не один місяць. В апараті Верховної Ради зареєстрували аж чотири альтернативні законопроекти з цього питання. Головним (та аж ніяк не єдиним) предметом перемовин між народними обранцями стали «відкриті партійні списки» кандидатів до місцевих рад, які повинні формувати самі виборці. Після довготривалих переговорів членам парламентської коаліції таки вдалося проголосувати за найбільш компромісний варіант документа, який вніс чимало новацій у виборчий процес.

Закон, зокрема, передбачає, що місцеві вибори проходилимуть на різних рівнях за різними виборчими системами. Для виборів депутатів сільських і селищних рад збереглася мажоритарна система відносної більшості в одномандатному виборчому окрузі.

Депутатів обласних, районних та міських рад обиратимемо за пропорційною системою із закріпленням кандидатів за округами. Місцеве осередки партій формуватимуть список, у якому, до речі, представництво осіб однієї статі має становити не менш як 30% від загальної кількості кандидатів. У виборчому списку місцевої організації партії визначається перший кандидат, інші розташовуються в алфавітному порядку (за прізвищем із зазначенням виборчого округу, за яким закріплюється кандидат). Отже, кількість голосів виборців, отриманих місцевою організацією партії та кандидатом, висунутим нею у відповідному територіальному окрузі, визначає рівень особистої підтримки кандидата. А залежно від цієї підтримки визначатиметься рейтинг кандидата у виборчому списку місцевої організації партії.

Закон також встановлює виборчий бар'єр – 5% голосів виборців, поданих за виборчі списки місцевих організацій партій у межах багатомандатного округу.

Голів громад обиратимемо загалом по-старому: кандидати висуватимуться політичними силами або шляхом самовисування й обиратимуться відносною більшістю голосів. Але в містах, де понад 90 тисяч виборців, міських голів обиратимуть у два тури абсолютною більшістю, тобто 50% + 1 голос. Проте якщо один із кандидатів набере більш як половину голосів у першому турі, він автоматично перемагає.

Отже, жителі сільської місцевості на виборах 25 жовтня отримають чотири бюлетені: для виборів сільського голови, депутатів до сільської ради, районної ради та обласної ради. Міський виборець отримає три бюлетені: для виборів міського голови, для виборів до міської ради та обласної ради. У виборчих бюлетенях до рад ми побачимо список партій, за які можна голосувати. У дужках після назви політичної сили буде вказано прізвище, ім'я та по батькові кандидата, що є першим у списку партії. Він не закріплений за жодним округом і буде зазначений у всіх бюлетенях по місту чи області. Далі

стоятиме прізвище, ім'я та по батькові кандидата, який закріплений партією за відповідним округом, тому ці відомості на різних округах відрізнятимуться. Може трапитися й ситуація, що такого кандидата не буде взагалі, тоді в бюлетені буде зазначений лише лідер партії. Отже, партії є основними гравцями на цих виборах та формуватимуть депутатський корпус.

Є певні новації й у підрахунку голосів. Як уже зазначалося, партії мають тепер набрати «прохідний мінімум» – 5% голосів виборців. Окрім цього, є ще одна умова, за якої партії зможуть отримати мандати. Треба набрати ще й мінімальну кількість голосів, потрібних на один мандат. Цю кількість вираховують лише після того, як відбудеться голосування: усі голоси поділять на кількість депутатів у раді. Отже, може трапитися ситуація, коли партія набирає 5%, але не отримує необхідної кількості голосів. У такому разі її представники не братимуть участі у формуванні рад. Як визначатимуть, хто з претендентів переміг і зможе формувати склад нової ради? Відтепер єдиним гарантовано «прохідним» кандидатом є перша людина у списку партії, що отримала 5% голосів. Решту становитимуть ті її представники, які набрали найбільше відсотків голосів на своїх округах.

Тож виборців може здивувати ситуація, коли кандидат на їхньому окрузі набирає велику кількість голосів, але депутатом не стає, бо його партія не пододала 5-відсотковий бар'єр. Важливо розуміти, що виборчі округи не є мажоритарними. Тобто кандидат від округу не є його представником і не відповідає за цю територію. Деякі округи взагалі не матимуть представників певних політичних партій, а на інших може виявитися одразу кілька переможців. Тож виборцям треба усвідомити, що вони обирають представника не свого округу, а певної політичної сили. Така система створена для того, аби ліквідувати корупцію всередині політичних партій. Перші люди у списку завжди вважалися більш прохідними. Відповідно була можливість «купити» собі топове місце. Тепер же невідомо, який із кандидатів набере більше відсотків на своєму окрузі порівняно з іншими партіями.

Окрім того, закон про місцеві вибори корегує кількість депутатів місцевих рад відповідно до кількості мешканців. Наприклад, відтепер у населених пунктах, де проживає до однієї тисячі осіб, у місцевій раді буде 12 депутатів. Максимальна кількість мандатів у місцевій раді буде в містах, де проживає понад 2 мільйони осіб, – 120 депутатів.

Але медаль, як завжди, має два боки. Негативом нової виборчої системи місцевих виборів є те, що місцеві організації політичних партій монополізували право на висування кандидатів у всі без винятку місцеві ради, крім сільських і селищних. Різко піднятий (від 3 до 5%) виборчий бар'єр залишає знак питання у цій історії, оскільки ніхто так і не пояснив виборцям, для чого це зроблено.

Отже, тепер знаємо, як голосувати. А за кого – особиста справа кожного. Обирайте найдостойніших! До речі, загалом їх буде тепер на третину менше.